

TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HÓA HÀ NỘI
KHOA DI SẢN VĂN HÓA

TÌM HIỂU DI TÍCH ĐỀN VĂN HIÊN
(XÃ HẠ MỠ – HUYỆN ĐAN PHƯỢNG – HÀ NỘI)

KHÓA LUẬN TỐT NGHIỆP
NGÀNH BẢO TÀNG HỌC
Mã số: 52320305

Người hướng dẫn: **PGS.TS. TRỊNH THỊ MINH ĐỨC**
Sinh viên thực hiện: NGUYỄN BÁ ÁNH

HÀ NỘI - 2013

2.2.4. Di vật bằng đồng.....	76
2.2.5. Di vật bằng gốm sứ.....	78
2.2.6. Di vật bằng vải.....	79
2.3. Lễ hội đền Văn Hiến.....	80
2.3.1. Lịch lễ hội	80
2.3.2. Công tác chuẩn bị cho lễ hội.....	82
2.3.3. Diễn trình lễ hội	83
2.3.4. Kết thúc lễ hội	92
2.3.5. Lễ hội đền Văn Hiến trong mối liên quan với các di tích cùng thờ Thái úy Tô Hiến Thành.....	95
2.3.6. Các ngày lễ kỷ niệm khác trong năm.....	98
Chương 3: BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY GIÁ TRỊ	
DI TÍCH ĐỀN VĂN HIẾN.....	99
3.1. Giá trị tiêu biểu của đền Văn Hiến.....	99
3.2. Hiện trạng về di tích, di vật đền Văn Hiến.....	102
3.2.1. Hiện trạng di tích	102
3.2.2. Hiện trạng các di vật đền Văn Hiến	105
3.3. Vấn đề bảo vệ di tích đền Văn Hiến.....	106
3.4. Giải pháp bảo tồn cho di tích	109
3.4.1. Giải pháp bảo quản đối với di tích đền Văn Hiến	109
3.4.2. Giải pháp tu bổ di tích đền Văn Hiến	113
3.4.3. Tôn tạo di tích đền Văn Hiến	114
3.4.4. Tăng cường trong công tác quản lý di tích	114
3.5. Hiện trạng lễ hội đền Văn Hiến và biện pháp bảo tồn lễ hội	115
3.6. Khai thác và phát huy giá trị di tích đền Văn Hiến	118
KẾT LUẬN.....	122
TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	124
PHỤ LỤC.....	126

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Trải qua hàng ngàn năm lịch sử dựng nước và giữ nước, dân tộc Việt Nam đã lập nên một quốc gia độc lập với nền văn hiến lâu đời. Quá trình lịch sử đó đã để lại một di sản văn hóa vô cùng phong phú và đặc sắc. Thông qua hệ thống di sản văn hóa chúng ta có thể tìm hiểu nắm bắt và tiếp nối những giá trị tinh hoa mà ông cha ta để lại. Di tích lịch sử văn hóa là hình thức biểu hiện vật chất của di sản văn hóa, nó luôn có dấu ấn sâu sắc đối với mọi thế hệ người dân Việt Nam, bởi lẽ trải qua nhiều thăng trầm của lịch sử các di tích luôn mang dấu ấn của thời đại, ghi nhận chặng đường lao động sáng tạo của các thế hệ đi trước. Đó không chỉ là những giá trị vật chất cụ thể mà còn bao hàm những giá trị tinh thần phong phú. Di tích lịch sử văn hóa là những trang sử có sức thuyết phục lớn đối với mọi thế hệ chúng ta. Vì vậy việc nghiên cứu, tìm hiểu để từ đó bảo tồn và phát huy giá trị của các di tích là nhiệm vụ cấp thiết, có ý nghĩa quan trọng đối với sự nghiệp xây dựng đất nước trong thời đại mới.

Tìm hiểu về di tích lịch sử - văn hoá là tìm về cội nguồn của dân tộc để kế thừa và phát huy góp phần làm đẹp truyền thống văn hoá, nó càng trở nên có ý nghĩa hơn nếu chúng ta đi sâu nghiên cứu, tìm hiểu, bóc tách từng lớp văn hoá chứa đựng trong đó để phần nào hiểu rõ hơn về cội nguồn văn hoá của dân tộc, từ đó gìn giữ, bảo tồn những tinh hoa văn hoá, truyền thống đạo đức, thuần phong mỹ tục và lấy đó làm nền tảng xây dựng nền văn hoá Việt Nam tiên tiến đậm đà bản sắc dân tộc. Tuy nhiên, trải qua bao nhiêu thế kỷ, với những biến cố thăng trầm của lịch sử và xã hội đã khiến cho nhiều di tích lịch sử - văn hoá quý giá bị huỷ hoại, di sản văn hóa trong cả nước bị thu hẹp và xuống cấp nghiêm trọng, nhiều di tích bị đổ nát, di vật bị hư hại, mất cắp.

Trong quá trình hội nhập và phát triển kinh tế đất nước, chiến lược phát triển văn hóa được nhà nước quan tâm. Hoà chung với xu thế đó các di tích lịch sử - văn hoá dần được phục hồi, tôn tạo và phát huy giá trị. Các di tích

lịch sử - văn hoá đã và đang góp phần không nhỏ vào sự hoàn thiện con người, giúp con người vươn tới cuộc sống tốt đẹp hơn và hướng người ta trở về với cội nguồn, ngược dòng lịch sử, trở về với quá khứ, không lãng quên quá khứ mà thêm trân trọng những thành quả vật chất và tinh thần của quá khứ. Kế thừa, khai thác phát huy giá trị di tích lịch sử - văn hóa phát triển du lịch, qua đó bảo tồn bền vững những di sản văn hóa có giá trị.

Di tích lịch sử văn hóa là nơi bảo lưu những giá trị văn hóa truyền thống của quá khứ, là nơi chứa đựng công lao to lớn của những vị anh hùng dân tộc trong suốt quá trình dựng nước và giữ nước. Đó cũng là nơi người dân đặt niềm tin và ước mơ của mình để mong muốn cuộc sống bình yên, hạnh phúc qua những điều họ gửi gắm vào nhân vật họ tôn thờ ở đó.

Làng quê Hạ Mỗ nay thuộc huyện Đan Phượng – Thành phố Hà Nội. Hạ Mỗ cũng như bao làng quê khác trên mảnh đất Việt Nam là một làng quê yên bình nhưng có bề dày lịch sử văn hóa và truyền thống. Chính làng quê với những cánh đồng bao la, bát ngát thẳng cánh cò bay, với lũy tre xanh, những dòng sông đỏ nặng phù sa,..., đã sinh ra biết bao nhân vật anh hùng tài giỏi đóng góp rất nhiều công lao to lớn cho quá trình dựng nước và giữ nước của dân tộc Việt Nam. Những người anh hùng đã làm rạng ngời thêm cho trang sử vẻ vang của một dân tộc bất khuất kiên cường. Tôi vô cùng tự hào vì mình là người con của đất nước Việt Nam, mảnh đất đã sản sinh ra biết bao nhiêu anh hùng hào kiệt nổi tiếng về Nho học một thời và để hiểu biết thêm về truyền thống văn hóa cũng như về Thái úy Tô Hiến Thành, là người đóng góp rất nhiều công lao cho đất nước và quê hương, tên tuổi của ông được nhân dân ca tụng khắp nơi nên tôi đã chọn đề tài : *“Tìm hiểu di tích đền Văn Hiến”, xã Hạ Mỗ - huyện Đan Phượng - Thành phố Hà Nội*, làm khóa luận tốt nghiệp Đại học ngành Bảo tàng.

2. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu

2.1. Mục đích nghiên cứu

Nghiên cứu giá trị văn hóa, nghệ thuật của di tích đền Văn Hiến, khảo sát thực trạng và tình trạng kỹ thuật của đền Văn Hiến hiện nay. Bước đầu đưa ra các giải pháp bảo tồn và phát huy giá trị của di tích đền Văn Hiến trong đời sống văn hóa của cộng đồng cư dân.

2.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

- Nghiên cứu tổng quan về làng Hạ Mỗ - Không gian văn hóa nơi di tích tồn tại.

- Căn cứ vào các tài liệu biên chép và các nguồn tư liệu tại di tích xác định niên đại xây dựng đền và những lần trùng tu, sửa chữa.

- Giới thiệu về nhân vật được thờ ở đền Văn Hiến.

- Nghiên cứu giá trị kiến trúc, di vật, lễ hội tại đền Văn Hiến.

- Khảo sát thực trạng, tình trạng kỹ thuật của di tích để đưa ra giải pháp bảo tồn và phát huy giá trị di tích đền Văn Hiến.

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

- Đối tượng nghiên cứu là di tích đền Văn Hiến - thôn Hạ Mỗ - xã Hạ Mỗ, huyện Đan Phượng - thành phố Hà Nội và mở rộng đến các di tích thờ Thái úy Tô Hiến Thành để tìm hiểu và so sánh.

- Phạm vi vấn đề nghiên cứu: nghiên cứu khái quát toàn cảnh di tích đền Văn Hiến trong không gian, thời gian, lịch sử, văn hóa, xã hội của xã Hạ Mỗ.

- Phạm vi không gian: xã Hạ Mỗ - huyện Đan Phượng – Thành phố Hà Nội.

- Phạm vi thời gian:

- + Đối với các giá trị văn hóa vật thể: Nghiên cứu từ khi di tích hình thành tới nay.

- + Đối với các giá trị văn hóa phi vật thể: Nghiên cứu lễ hội đền Văn Hiến hiện nay, so sánh với trước kia để thấy được sự biến đổi.

4. Phương pháp nghiên cứu

- Khóa luận sử dụng phương pháp nghiên cứu liên ngành: Bảo tàng học, dân tộc học, mỹ thuật học, lịch sử, xã hội học.

- Phương pháp khảo sát điền dã tại di tích và sử dụng các kỹ năng: Quan sát, miêu tả, đo vẽ, chụp ảnh, phỏng vấn, trao đổi, thống kê.

- Khóa luận sử dụng phương pháp nghiên cứu so sánh để tìm ra những nét chung và riêng trong các di tích cùng thờ Thái úy Tô Hiến Thành.

5. Bộ cục khóa luận

Ngoài phần mở đầu và kết luận, phụ lục và danh mục tài liệu tham khảo, khóa luận có kết cấu 3 chương:

Chương 1: Làng Hạ Mỗ và đền Văn Hiến [Từ trang 8 - 45]

Chương 2: Giá trị kiến trúc – di vật và lễ hội của di tích đền Văn Hiến [Từ trang 45 – 99]

Chương 3: Bảo tồn và phát huy giá trị di tích đền Văn Hiến [Từ trang 100 – 123]

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Nguyễn Hồng Ân (1997), *Việt Nam những thay đổi địa danh và địa giới các đơn vị hành chính 1945-1997* - Văn hóa thông tin.
2. Trần Lâm Biền (2006), *Diễn biến kiến trúc truyền thống Việt*, (vùng châu thổ sông Hồng). Đề tài NCKH cấp Bộ.
3. Nguyễn Đăng Duy – Trịnh Thị Minh Đức (1993), *Bảo tồn di tích lịch sử văn hóa*, Trường Đại học Văn Hóa Hà Nội.
4. *Đại Việt sử ký toàn thư* – Nxb KHXH.
5. Trịnh Thị Minh Đức – Phạm Thu Hương, *Bảo tồn di tích lịch sử văn hóa*, Trường Đại học Văn Hóa Hà Nội.
6. (2010) - *1000 nhân vật lịch sử văn hóa Thăng Long – Hà Nội*, Nxb thông tin và truyền thông.
7. (2007), *Dư địa chí Hà Tây*,
8. Hội văn nghệ dân gian Hà Nội, *Sự tích các vị thần Thăng Long – Hà Nội*.
9. Nguyễn Thị Huệ (2011), *Lịch sử sự nghiệp bảo tồn bảo tàng Việt Nam*, Nxb Đại học Quốc Gia.
10. Phan Khanh (1992), *Bảo tàng – Di tích – Lễ hội*. Nxb VHNT, Hà Nội.
11. Nguyễn Khởi (2002), *Bảo tồn và trùng tu các di tích kiến trúc*, Nxb Xây dựng, Hà Nội.
12. Nguyễn Hồng Kiên (1996), *Kiến trúc gỗ cổ truyền Việt//T.C Kiến trúc*.
13. *Lịch sử Việt Nam* (2003), NXB Văn hóa Thông tin.
14. *Luật di sản văn hóa và nghị định hướng dẫn thi hành*, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
15. *Luật di sản văn hoá, sửa đổi bổ sung năm 2009*, Nxb Chính trị Quốc Gia.

16. (1998), *Hạ Mỗ - lịch sử và truyền thống*, Hà Nội
17. Sở VH TT và DL – UBND Huyện Đan Phượng, (2011), *Kỷ yếu hội thảo khoa học thành cổ Ô Diên*.
18. Sở VH TT Tỉnh Hà Tây, (1999), *Danh nhân Tô Hiến Thành cuộc đời và sự nghiệp*.
19. Sở VH TT Tỉnh Hà Tây (1999), *Di tích Hà Tây*.
20. Phạm Minh Thảo - *Kể chuyện lịch sử Việt Nam thời Lý*.
21. *Tên làng xã Việt Nam đầu thế kỷ 19*, Nhà xuất bản KHXH.
22. Chu Quang Trứ, (2001), *Tượng cổ Việt Nam với truyền thống điêu khắc dân tộc*.-H.: Mỹ thuật.
23. Hà Văn Tấn, Nguyễn Văn Cự, Phạm Ngọc Long,(1993), *Chùa Việt Nam*-H.: Khoa học xã hội
24. Ủy Ban Nhân Dân Xã Hạ Mỗ, (2012), *Quy ước làng Hạ Mỗ*, Nxb Xây dựng, Hà Nội.